

السَّلامُ

میدبره کهری ممدن سازاسل می

امام باقر علیہ السلام

حُجَّتِ الْإِسْلَامُ وَالْمُسْلِمِينَ مُحَمَّدِيٌّ زَادَهُ

دری انجمن (۱۳۰۰-۱۳۰۱)؛ مؤلف: نظام الدین جامی، بیروت: دار الفکر، ۱۳۸۰ هجری قمری.

د. محمد صالح المنجد

(الف) استقرار دکتر حدادی حسینی و بیابان نظامی در پیشگاه کلامی

سرشناسه: الهی‌زاده، محمدحسین/ ۱۳۴۱
 عنوان و نام پدیدآورنده: تدبیر در سیره تمدن‌ساز اهل‌بیت (ع) سیره‌ی امام باقر (ع) / نویسنده: محمدحسین
 الهی‌زاده / ویراستاری علمی: سمیه طلوع‌برکاتی، مریم کریمی و سیدمحسن ساغروانیان / تحقیق و تدوین:
 زهره بهشتی‌زاده و طیبه سلیمیان
 مشخصات نشر: مشهد- مؤسسه فرهنگی تدبیر در قرآن و سیره/ ۱۳۹۶
 مشخصات ظاهری: ۵۶ ص
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۳۹۷-۳۹-۷
 ویراست فهارست نویسی: فیبا
 رضوع تاریخ و سیره
 ردیف ملی کنگره: ۴۰۱۳۹۶ت۴۸الف/ BP۳۶
 رده‌بندی دیوید: ۲۹۷/۹۸۰
 کتابشناسه ملی: ۵۰۱۲۱۱

مؤسسه فرهنگی تدبیر در قرآن و سیره

۱- سیره‌ی امام باقر (ع)
 نویسنده: حجت الاسلام والمسلمین محمدحسین الهی‌زاده
 تحقیق و تدوین: زهره بهشتی‌زاده و طیبه سلیمیان
 ویرایش علمی: سمیه طلوع‌برکاتی، مریم کریمی و سیدمحسن ساغروانیان
 نمونه‌خواهر: زاده حسن‌نژاد
 اصلاحات نمونه‌خواهر: فاطمه محمدزاده
 ویراستاری، حروف‌نگاری و صفحه‌آرایی: مرصفا محمدزاده
 طرح جلد: حسن‌آزاد
 ناشر: تدبیر در قرآن و سیره
 امور فنی و چاپ: آستان قدس رضی
 نوبت چاپ: یکم
 سال نشر: بهمن ۱۳۹۶
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۳۹۷-۳۹-۷
 شمارگان: ۱۰۰۰
 بها: ۶۰۰۰ تومان

حقوق چاپ و نشر محفوظ است

آدرس: مشهد مقدس، خیابان امام خمینی (ع) میدان ده‌دی، نبش رازی غربی ۸، تلفن: ۳۸۵۵۲۴۰۸

وبگاه: www.mftqs.com رایانامه: tadabbor@chmail.ir

فهرست مطالب

پیش از نوشتار..... ۷

بخش یک

پیش از امامت (۷۷-د)؛ حمای از امام

- ۱۰..... شناسه‌ی امام باقر (ع)
۱۲..... الف) درک محضر امام حسین (ع) و حضور در حماسه‌ی حنین
۱۳..... ب) شاکردی و پیروی از پدر در زنده کردن اندیشه‌ی و حیانم

بخش دوم

دوره‌ی امامت (۹۵-۱۱۴)؛ مهندسی نظام فرهنگی جامعه، پیاده‌ی قرآن و سنت

- ۱۸..... ۱. عرصه‌ی ولایی‌سیاسی: تحقق مرجعیت سیاسی اهل‌بیت (ع)
۲۰..... الف) استمرار ذکر حماسه‌ی حسینی و بیان حقایق تاریخی گذشته
۲۱..... ب) تبیین نگرش ولایی
۲۱..... - ترسیم نظام مطلوب دینی
۲۲..... - ارشاد و موعظه‌ی خلفا
۲۴..... - زمینه‌سازی امامت حضرت صادق (ع)
۲۶..... - طرح مسئله‌ی منصوب بودن امامت از سوی خداوند
۲۷..... ب) استفاده از راهبرد تقیه
۲۹..... ت) وصیت‌نامه‌ی حکیمانه‌ی امام باقر (ع) مبنی بر اقامه‌ی عزادری

۲. عرصه‌ی معارف و حیانی: تأکید بر محوریت قرآن..... ۲۹
- الف) ارجاع همه‌ی معارف به قرآن..... ۳۰
- ب) تأسیس علوم اسلامی..... ۳۵
- پایه‌گذاری علم کلام..... ۳۶
- تعلیم اصول فقه و تبیین روش صحیح اجتهاد..... ۳۶
- پ) برخورد با افکار و عقاید انحرافی..... ۳۸
- ت) اشاعه‌ی فرهنگ حقیقت‌طلبی و دانش‌دوستی..... ۴۰
- اعزام و کدابه بیرون مدینه..... ۴۰
- انتقال عارفانه به اصحاب خاص..... ۴۱
۳. عرصه‌ی اجتماعی: هدایت و حمایت برای تقویت مردم..... ۴۱
- الف) تربیت شاگردان متعهد و مجاهدین..... ۴۲
- ب) حمایت و تقویت اجتماعی مردم..... ۴۵
- فقرزدایی و حمایت از مسکین..... ۴۵
- تشویق به کار و مبارزه با رذایل..... ۴۶
- کتاب‌نامه..... ۴۹

پیش از نوشتار

ائمه‌ی دوره‌ی تبیین شرایطی داشتند که عامه‌ی مسلمانان زیر حاکمیت بنی‌امیه، روحیه‌ی حقیقت‌گریز و غم‌دوستی خود را باخته و در اثر اشاعه‌ی احادیث جعلی و افکار انحرافی، سکوت را بر سر وضع موجود را بر اصلاح آن ترجیح می‌دادند. در بیشتر محافل دینی نیز جز ظواهر تشریف‌شده‌ی شریعت، چیزی دیده نمی‌شد. در چنان فضای فرهنگی اجتماعی، امام سجاده علیه السلام مدیشه‌ی و حیانی را زنده، و امام باقر علیه السلام آن را تبیین و اقامه کرد.

باقرالعلوم علیه السلام با وجود هم‌زمانی با پنج تن از ائمه‌ی انبیا و شخصیت و سیاست‌های گوناگون آنان، دگرگون کردن و بازسازی نظام فرهنگی بر پایه‌ی قرآن و سنت را محور فعالیت‌های خود قرار داد و با برخورد حکیمانه با خلفای وقت و هنرمندی و درایتی بی‌نظیر فرهنگ جامعه‌ی اسلامی را مهندسی کرد. با اقداست آن امام همام، در راستای انقلاب فرهنگی و رهبری فکری مردم، زمینه‌ی پدید آمدن دانشگاه بزرگ اسلامی در دوره‌ی امامت امام صادق علیه السلام به خوبی فراهم شد.

عملکرد و نقش امام باقر (ع) در حفظ و پیشبرد تمدن و حیانی در دو مقطع پیش از امامت و دوران امامت ایشان بررسی می‌شود. نوشتار پیش‌رو به هدف آشنایی با نقش امام محمد باقر (ع) در سیر تکامل تمدن اسلامی، فراهم آمده است.

مؤسسه فرهنگی تدبیر در قرآن و سیره

مشهد مقدس

۲۲ بهمن ماه ۱۳۹۶ برابر با ۲۴ جمادی الاول ۱۴۳۹

پیروزی انقلاب اسلامی ایران

www.ketab.ir